

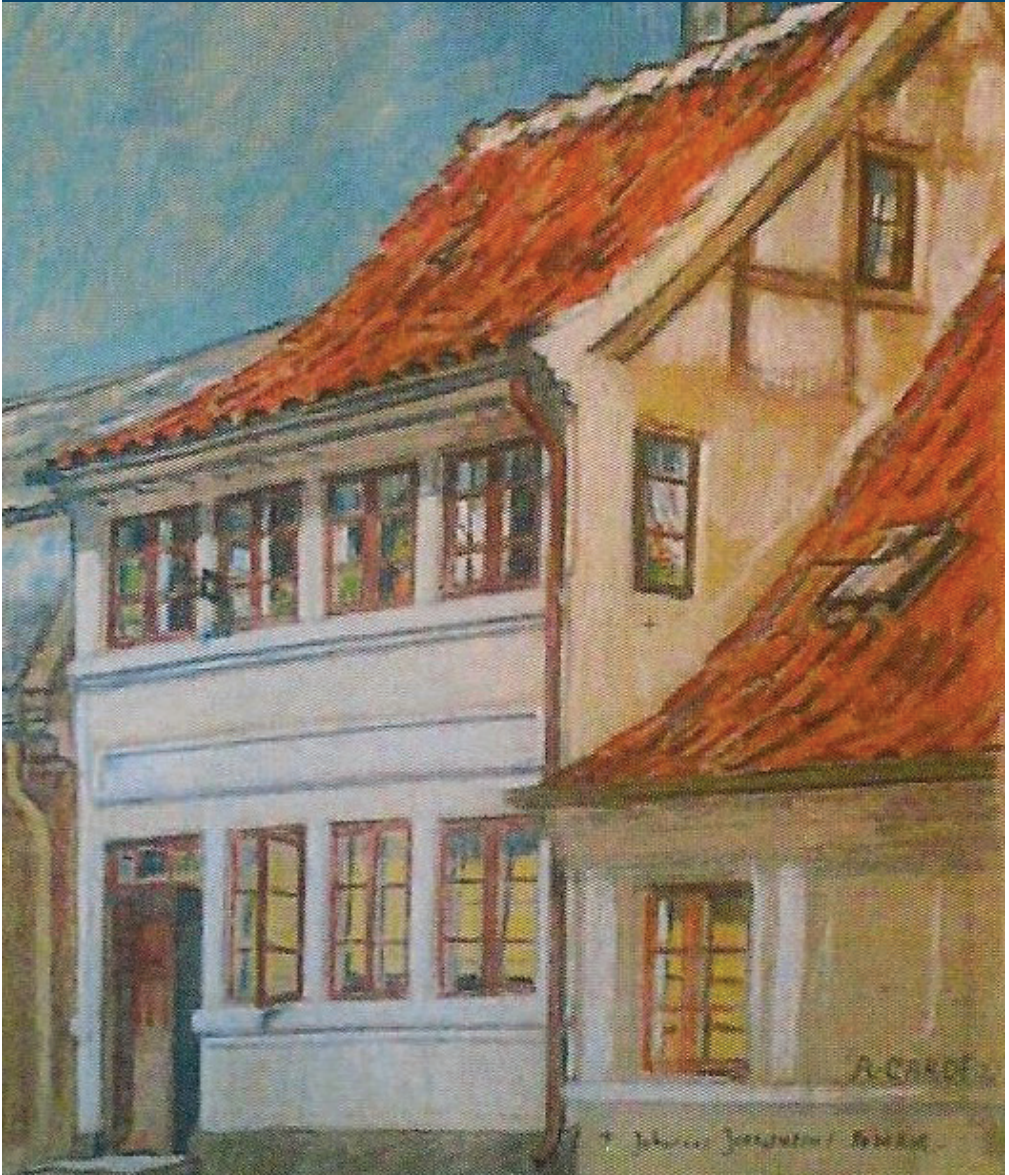
JOHANNES JØRGENSEN SELSKABET

NYHEDSBREV

September 2016

14. Årg.

Nr. 3

NYHEDSBREV

Medlemsblad for
Johannes Jørgensen Selskabet

Ansvh. red. **Stig Holsting**

Lykkesholms Allé 9 A, 1.tv

1902 Frederiksberg C

Tlf. 2129 0408

e-mail: stig.holsting@gmail.com

Kassererens e-mail:

johs.jorgensenselskabet@gmail.com

www.johannesjoergensenselskabet.dk

Bankkonto nr.: 1551 0010132908

Johannes Jørgensen Selskabet

er et litterært forum til studium af
digterens liv og forfatterskab.

Selskabet arbejder nært sammen

med Johannes Jørgensens Hus i

Svendborg og andre litterære

selskaber.

Medlemskab koster 175 kr. om året.

Selskabets bestyrelse:

Stig Holsting, formand

Oluf Schönbeck, næstformand

Fælledvej 14 E, 5.tv.

2200 København N.

E-mail: oluf@hum.ku.dk

Tlf. 6086 3727.

Ove Klausen, sekretær. Ottosminde

2, 8960 Randers. Tlf. 8640 4032.

E-mail: oklausen@fiberflex.dk

Henning Fink-Jensen, kasserer.

Krogmosevej 28, 2880 Bagsværd.

Tlf. 2349 5938

Andreas Holsting. Ved Klosteret 6,

2100 København Ø. Tlf. 3121 9609.

E-mail: andreas.holsting@hotmail.com

Ovenstående tegning forestiller Andrée Carof og er gjort af Johannes Jørgensen i en af hans dagbøger. Således skal vi forestille os hende, når hun var optaget af at tegne.

Forsiden af dette nummer af Nyhedsbrevet viser en pasteltegning af Jørgensens fødehjem i Bagergade 38 i Svendborg, som Andrée udførte under et besøg hun og Johannes Jørgensen aflagde i Svendborg i 1931. Billedet hænger i dag i Johannes Jørgensens Hus i Fruestræde i Svendborg, og selvom der gennem årene er foretaget visse ændringer, er huset dog let genkendeligt.

Søndag den 6. november – på digterens 150 års fødselsdag – vil der med velvillig tilladelse af husets ejer blive afsløret en mindeplade, der fortæller om stedets betydning.

NOVEMBERSJÆL – en ny bog

Af Anders Ehlers Dam

Stig Holsting, Bo Alkjær og Oluf Schönbeck (red.):

Novembersjæl. En antologi om den unge Johannes Jørgensen, 2016

Det er i år 150 år siden, Johannes Jørgensen blev født. I den anledning har Johannes Jørgensen Selskabet lavet en flot antologi om den fynske kosmopolit. Jørgensen har i de senere år oplevet lidt af en *revival* med en række bøger og forskningsartikler om ham.

Den unge Johannes Jørgensen

Der undervises faktisk (fra tid til anden) i Johannes Jørgensen på universiteternes danskuddannelser. I øjeblikket er Det Danske Sprog- og Litteraturselskab under ledelse af Henrik Wivel i gang med at forberede udgivelsen af erindringsværket

Mit Livs Legende. I hele denne udvikling har også Johannes Jørgensen Selskabet spillet en vigtig rolle med arrangementer og udgivelsesvirksomhed. Og aktuelt gælder det altså antologien *Novembersjæl*.

Bogens tema er den unge Jørgensen. Det vil sige forfatteren og forfatterskabets udvikling i tiden fra det første værk, digtsamlingen *Vers* (1887), til sidste år af hans tid som redaktør af ugemagasinet *Katholiken* i 1901. Ud over traditionelle litterære og biografiske analyser af Jørgensen og hans værk af høj kvalitet udmærker antologien sig ved i mange af bidragene – for første gang i dette omfang – at inddrage Jørgensens papirer: dagbøger, notesbøger og breve. Det giver i mange tilfælde højst interessant ny information og nye argumenter til bekræftelse eller afkræftelse af gamle dogmer i Jørgensen-forskningen.

Erik Skyum Nielsen undersøger i det indledende bidrag den unge Jørgensens lyriske frembringelser. Han gør sig indledende overvejelser over Jørgensens litterære eftermæle, som ikke er rosenrødt. "Formentlig," mener Skyum, "fordi han har været en konstant anstødssten for den radikale og kulturradikale historieskrivning,

Den unge Johannes Jørgensen en slags nødvendig modstemme mod radikalismen, fornuftsdyrkelsen, fremskridtsoptimismen,

den hovedløse tillid til teknikken og naturvidenskabens lyksaligheder" (s. 13). Her har Jørgensens katolicisme selvsagt været en torn i øjet eller en uforståelighed for det tyvende århundredes modernistiske litteraturhistorie-skrivning. Skyum leverer fine stilistiske lyrikanalyser af eksempelvis digtet "Vinterskumring" (1894). Han stiller skarpt på digtets farver og viser den udvikling, der er i digtet, hvor der opstår "en art alkymistisk effekt, som om digtet er i færd med at afdække et mysterium". Digtet ender i guld og blod:

Et fjærnt og ensomt Lys – som Guld, der glødes –
mens Skumringshimlens Troid-Viol gaar under.

Et Lys, hvis Sorg med Violinens mødes –
som Blod af tvende vaandefulde Vunder.

Det er Skyums pointe, at den virkeligt modernistiske fase i Jørgensens forfatterskab er "ultrakort", idet han i 1894 topper som moderne, i samme øjeblik som han bliver antimoderne katolik.

Det efterfølgende bidrag er også litteraturhistorisk anlagt med første halvdel af 1890'erne i fokus. Her handler det nemlig om Jørgensens berømte tidsskrift, *Taarnet*, som Bo Hakon Jørgensen undersøger ud fra sine teorier om symbolismen som fænomen. Bo Hakon Jørgensen nuancerer symbolismebegrebet, idet han blandt andet sammenligner Jørgensen og Sophus Claussens symbolforståelse: hvor der hos Jørgensen er tale om en "transcendent symbolisme", er Claussens symbolisme

verdslig. Faktisk var Jørgensens symbolisme slet ikke symbolisme, som man finder den hos de afgørende franske symbolister som Stéphane Mallarmé, mener Bo Hakon Jørgensen. Det bringer ham til følgende konklusion: "Johs. Jørgensen var tæt på Symbolismen, men gik forbi. Hans navn blev bundet til den, men det var mere litteraturpolitik end egentlig tilsluttende forståelse."

I en række artikler i antologien behandles Jørgensens forhold til andre navne i samtidens litteratur og filosofi. Ove Kreisberg skriver i artiklen "Digtervenner" om Jørgensens forhold til netop Sophus Claussen. De to debuterede næsten samtidigt med vinterdigte i 1885 og 1886 med blot et par måneders mellemrum. Claussen i *Politikens* julenummer og Jørgensen i ugebladet *Nutiden*. Man har ofte betonet bruddet mellem de to digtere i forbindelse med Jørgensens konversion, men Kreisberg viser – blandt andet gennem

Sophus Claussen

studier i Jørgensens papirer – at de to faktisk bibeholdt et respektfuldt forhold til hinanden. Blandt andet anmeldte og omtalte Claussen trofast Jørgensens udgivelser efter konversionen ganske positivt.

Georg Brandes

I et tankevækkende bidrag nuancerer Henrik Wivel – manden, der står bag den kommende kritiske udgave af *Mit Livs Legende* – billedet af Jørgensens forhold til Georg Brandes. Igen gælder det, at man i litteraturhistorieskrivningen som regel har vægtet forskellene på de to i stedet for lighederne og set brud frem for kontinuitet. Forskelle og brud er der: Fx kaldte Brandes i 1900 Jørgensen for "en lille pervers Renegat". Men forinden havde de to stået hinanden ganske nær i forbindelse med Brandes' Nietzsche-forelæsninger. I den berømte "Symbolisme"-artikel i *Taarnet*

tog Jørgensen således, ifølge Wivel, således kun på overfladen afstand fra Brandes. I virkeligheden, mener han, hylder Jørgensen det store kritiske forbillede: "Begge svinger dialektiske mellem realisme og idealisme. Brandes er derfor ikke identisk med de flade ånder, Jørgensen tager afstand fra i *Taarnets* programartikel. Tværtimod. Brandes er den dybe ånd, den frie ånd." Tilsvarende havde Brandes i sine forelæsninger tilnærmet sig mange af de forestillinger, Jørgensen og symbolisterne gjorde sig.

Den tyske filosof Arthur Schopenhauers betydning for dansk litteratur omkring århundredskiftet har ofte stået i skyggen af den mere synlige Nietzsche-reception. Johan Chr. Nord – på samme tid ph.d.-studerende i Aarhus, højskolemand og valgmenighedspræst – har i de sidste år forsket i Jørgensens læsning af Schopenhauer og aftrykkene i blandt

Arthur Schopenhauer

andet romanen *Livets Træ* (1893). At Nord er på rette spor, kan han i artiklen til *Novembersjæl* underbygge gennem en række hidtil ukendte citater fra Jørgensens dagbøger, hvoraf det fremgår, at den pessimistiske tænker var af afgørende betydning for hans litterære og religiøse udvikling. Som Jørgensen skrev i sin dagbog 23.7.1894: "Det var Læsningen af Schopenhauer for to Aar siden, i Eftersommeren som begyndte min Omvendelse."

Johannes Jørgensens dagbøger har man i efterhånden nogle år kunnet studere på Det Kongelige Bibliotek i København. Det præger som sagt flere af bogens bidrag, og det bringer spændende stof frem. Blandt andet har også Stig Holsting nærstuderet Jørgensens kragetæer og kan bringe nyt om Jørgensens omvendelse. Holsting viser gennem studier i dagbøgerne fra de afgørende år 1893-94, at digteren var præget af voldsomme anfægtelser og religiøse længsler. Med Holstings ord: "At overgå fra en uforpligtende tilværelse til et system, der på så mange afgørende måder stillede krav om en ændret livsførelse, krævede naturligvis en tilvænnning, som nok kunne besluttes intellektuelt, men ikke nødvendigvis foregå organisk og mentalt, hvor meget han end forberedte sig."

Også Wien-professor Sven Hakon Rossel beskæftiger sig med konversionen i sit bidrag, men i modsætning til Holsting ved udelukkende at se på, hvordan den afspejles i Jørgensens publicerede litteratur. Om *Mit Livs Legende* skriver Rossel, at den er "et hovedværk i den internationale

bekendelseslitteratur", der kan måle sig med erindrings- og bekendelsesskrifter af verdenslitterære navne som Augustin, Rousseau og Strindberg. Rossel følger skridt for skridt, hvordan Jørgensens åndelige udvikling forløber i *Mit Livs Legende*, som vel at mærke jo er et konstrueret tilbageblik på livsforløbet fra Jørgensens side, men også ved at læse digterens skønlitterære værker fra 1890'erne, hvori den personlige historie afspejles. Fx sammenstilles den dekadente ungdomsroman *Livets Træ* med dens fortsættelse, nemlig *Den yderste Dag* (1897), hvor storbyen mere entydigt end i den tidlige bog beskrives som et lasternes Sodoma. Jørgensens omvendelsesproces, lyder Rossels konklusion, var ikke noget pludseligt, men "en langsommelig og omstændelig proces".

Det katolske spor fortsættes i Henrik Denmans artikel om det nye ugemagasin *Katholiken*, som Jørgensen blev hyret som redaktør af, da det begyndte i 1898. Her udfoldede Jørgensen sig som en polemisk forsvarer for sit nye trossamfund. Som det hed i redaktørens programartikel i første nummer, var ambitionen "at skabe en stærk katolsk Opinion, grundet paa Religionens og Kirkens urokkelige Principper". I bladets fire et halvt år lange liv skrev Jørgensen uge for uge størstedelen af de trykte artikler; endnu et eksempel på digterjournalistens store produktivitet.

Demans redegør i sit bidrag for, hvordan Jørgensen ud over at behandle eksempelvis sociale spørgsmål rettede gentagne angreb mod sine gamle åndsfrænder i det radikale miljø omkring Brandes-brødrene. For

Knut Hamsun

Jørgensen var *Katholiken* således et medie for indlæg i den standende kulturkamp og modstanderne var "fordærvelses Advokater", hvis holdninger man kunne læse i *Politikens* spalter. Standpunktet er moralsk og ordenssøgende, og æstetiske værdier affejes som romantik. Fx beklager Jørgensen, at ateisten J.P. Jacobsen – som tidligere havde påvirket hans stil meget – bliver mere og mere udbredt blandt læserne. Også den danske protestantisme – blandt andet inkarneret i *Kristeligt Dagblad*, der var blevet grundlagt i 1896 – var en fjende for den trættekære nyomvendte digter.

På grund af Knut Hamsuns problematiske politiske skæbne blev Jørgensens forhold til den store norske forfatter underbetonet i efterkrigstiden. Bo Alkjær præsenterer i sit grundige og interessante bidrag en gennemgang af Knut Hamsuns betydning for Jørgensen lige fra deres samvær i Bernina-bohømen under Hamsuns dionysiske københavnerophold som

ung til Jørgensens læsning af *Paa gjengrodede Stier* som 82-årig i Assisi. Jørgensen var den første til at anmelde Hamsuns gennembrudsroman *Sult* (1890). Det skete i en indsigtfuld anmeldelse på forsiden af *Kjøbenhavns Børs-Tidende*, hvor det blandt andet hed: "Dette Menneske der lever i Knut Hamsuns *Sult* er en Nervøs, en Hjerne i evig Sitren, en Sjæl, hvis Strænge klinger og skælver under Virkelighedens mindste Vind." Alkær følger de to forfatters veje, som indimellem krydsedes. "Knut Hamsun og Johannes Jørgensen bevægede sig i samme retning, da de vendte sig mod radikalisme og modernisme – men fandt forskellig vej, den ene mod norsk nationalisme og videre til Quisling og Hitler, den anden til Roms internationale kirke og middelalderens helgener og en dansk borgerlig nationalkonservatisme."

Den vellykkede, vidtspændende antologi afsluttes med Oluf Schönbecks artikel om Jørgensens religiøse personlighed, hvor sprogets betydning betones, idet forskellige sprog- og religionsfilosofiske positioner

inddrages. Schönbeck ser Jørgensens udvikling som gående "fra en usikker, ung drømmer til en etableret forfatter, fra et åndeligt skrøbeligt og søgende væsen til materialistisk naturalist, til nærtagende konvertit og videre til en forbitret troens stridsmand for at ende som en mere eller mindre afklaret nestor".

ÅRETS KLASSIKER

arrangementer – steder og tider

Johannes Jørgensen deler æren som årets klassiker med digterkollegaen Jeppe Aakjær, som sikkert også vil blive fejret ikke mindst i Jenle. Man har valgt fællestitlen for "Årets klassiker" "Hjemme og ude" for at betone og illustrere de to digteres forskellige både fysiske og kunstneriske baggrunde – Jørgensens internationale orientering og Aakjærs nationale rodfæstelse. I øvrigt var der jo heller intet, der bandt de to digteres identitet sammen ud over deres fælles nationale sindelag og binding. Plakaten er således godt illustrerende for deres horisont – Jørgensens udadvendte "bag alle de blå bjerge" og Aakjærs rugmark. Nedenstående er de arrangementer, vi er vidende om. Derfor kan der meget vel ske noget rundt om i landet, så man opfordres til at undersøge hjemmesiden for sit lokale bibliotek.

Københavns Hovedbibliotek: Klassikerdagen
tirsdag den 20. september kl. 17-19.

Programmet kan ses på klassikerdagens hjemmeside WWW.KLASSIKERDAGEN.DK

Ordrup Bibliotek

onsdag den 21. september kl. 19-21. Hjemmeside: <https://gen-bib.dk/bibliotek/ordrup>

Svendborg Bibliotek

torsdag den 22. september kl. 19.30 v. Nanna Drejer. bibliotek@svendborg.dk

Helsingør Folkeuniversitet og Aftenskole - Salon i Skibsklarergården
2. november kl. 19 om Aakjær + Jørgensen v. Jan Ulrik Tyrkjøb.

Generalforsamling den 6. november og markeringen af Johannes Jørgensens 150 års fødselsdag i Svendborg.

Dagens program i Svendborg:

Kl. 11.00 generalforsamling på Svendborg Bibliotek med spising.

NB: Man bedes tilmelde sig, hvis man ønsker at deltage i spisingen.

Se i øvrigt generalforsamlingens dagsorden, som er vedlagt Nyhedsbrevet.

Kl. 13.30 kransenedlægning på digterens grav på Svendborg kirkegård.

Kl. 14.30 afsløring af mindeplade på digterens fødehjem, Bagergade 38.

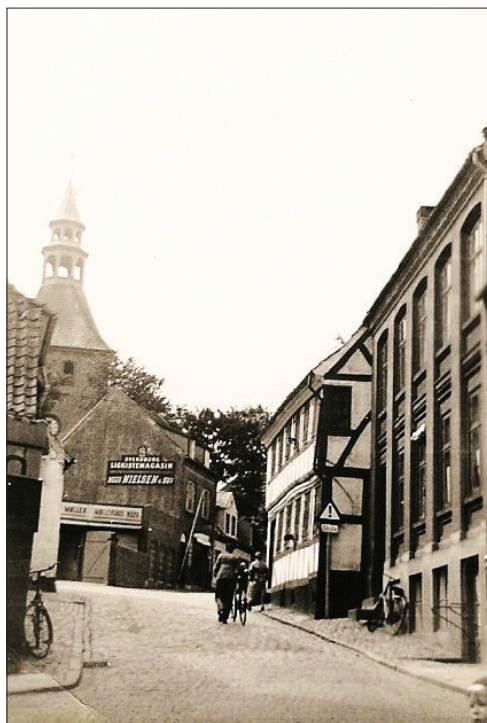
Kl. 15.15 mindekoncert i Vor Frue kirke. Se programmet nedenfor.

Derefter afslutning i Johannes Jørgensens Hus, Fruestræde 15.

Mindekoncert i Vor Frue kirke

150 året for digteren Johannes Jørgensens fødsel markeres med sang og digt-fremførelse i Vor Frue kirke søndag den 6. november kl. 15.45.

Organist Povl Chr. Balslev vil sammen med sangerinden Sofie Ljungdahl fremføre en række digte, som ikke tidligere har været sat i melodi, men som i anledning af jubilæumsåret har fået helt nye melodier af Povl Chr. Balslev. Ind imellem sangene vil skuespillerne Marianne Kjær, Laura Teglhøj og Lars Bo Jensen recitere en række af Johs. Jørgensens digte – digte, der relaterer sig til Svendborg, og som på den måde danner tråd imellem sang og digtning. Herudover vil digteren Simon Kabel, som ved årets "Livet der var engang" forestilling på Assistents Kirkegård spillede netop Johannes Jørgensen, læse tekster af digteren med musikunderlægning.

Ny udstilling i Johannes Jørgensens Hus

I slutningen af juli måned åbnede den bebudede nye udstilling, som over ca. 13 meter i tekst og billeder fortæller om digterens liv og forfatterskab og om de personer og begivenheder, som var med til at forme ham som menneske og forfatter. Udstillingen vil være permanent og vil

forhåbentlig kunne hjælpe den besøgende til yderligere at sætte husets andre udstillede genstande ind i et større perspektiv.

Billederne viser en del af den nye udstilling, som er arrangeret oven på de eksisterende bogreoler, der løber langs nogle af væggene.

Gentoftebogen

Ved en gennemgang af Johannes Jørgensens bibliografi vil man hurtigt konstatere, at der ikke figurerer nogen udgivelse med titlen Fra Gentofte Kommune. Ikke desto mindre findes der i hvert fald på Det Kgl. Bibliotek og på Gentofte Bibliotek – og måske i enkelte private samlinger – en bog med denne titel og med forfatternavnet Johannes Jørgensen. Årsagen til dette kan vi kun gisne om. Måske fordi en sådan topografisk orienteret bog kun menes at have interesse for en snæver kreds af læsere. Alligevel har samlere og andre med særlig interesse for forfatterens arbejder med undren kunne konstatere, at der synes at være blanke sider der, hvor man burde have stødt på en bog af ham. Vel er der altså tale om en historisk-topografisk beskrivelse af den nordsjællandske

kommune, hvor Johannes Jørgensen slog sig ned i 1903, og hvor han købte hus. Bogen kom i 1911 og er altså en beskrivelse af den kommune, som bl.a. rummer Dyrehaven og andre historiske lokaliteter. Den vil også være af interesse for læsere uden et personligt forhold eller kendskab til Gentofte.

Johannes Jørgensen Selskabet har købt et antal eksemplarer og tilbyder dem til salg for medlemmerne til en pris på 80 kr. + forsendelse. Bogen er på 60 sider og er i A5 format liggende. Læsere med interesse for Johannes Jørgensens litteratur vil her endnu en gang konstatere, at hans sproglige format løser op for emner, som synes at ligge uden for det, man ellers forbinder med hans litterære univers.

Sommermøde 2016

Årets sommermøde i Møstings Hus på Frederiksberg var som sædvanlig vel besøgt. Forfatteren Jon Gissel fortalte levende om kulturkampen i slutningen af 1800-tallet, hvor Johannes Jørgensen var en frontfigur. Elise luul og Henrik Wivel fra Det Danske Sprog- og Litteraturselskab kunne glæde sig over et meget opmærksomt og

spørgelystent publikum efter, at de havde berettet om det store arbejde med at udføre en kommenteret udgave af *Mit Livs Legende*. Endelig kunne formanden præsentere selskabets nye bog, "Novembersjæl – En antologi om den unge Johannes Jørgensen" (Se i øvrigt Anders Ehlers Dams gennemgang af bogen på s. 3-7)

Elise luul og Henrik Wivel. (Foto AH)

Jon Gissel (Foto AH)

"NOVEMBERSJÆL" – 284 sider – 285 kr. + forsendelse

Da Johannes Jørgensen Selskabet selv har måttet bære alle udgifterne i forbindelse med markeringer af digterens 150 års fødselsdag – udgivelsen af bogen "Novembersjæl" og opsætning af en mindeplade på digterens fødested i Svendborg – har det naturligvis været en stor økonomisk belastning. Skulle nogen af selskabets medlemmer derfor føle trang til og have mulighed for at bidrage med et beløb til støtte for dette formål, er man selvsagt meget velkommen. Det kan ske ved at sende beløbet på selskabets kontonr. (se kolofonen) mærket "Mindeplade".